

Sasvim je u duhu našega pravopisa, da ime velikoga slovenskoga pjesnika pišemo *Prešeren*, kao što ga pišu Slovenci. Deklinirati ga pak *Prešerena*, *Prešerenu* ne bi bilo lijepo ni pravilno (*e* u nastavku *-en* i u nominativu jest u izgovoru poluglas!).

Ime grada *Plznja* ne samo što u češkoj deklinaciji gubi *e*, nego smo ga dugom tradicijom upravo uzakonili u tom obliku, te nema razloga, da ga sada dekliniramo *Plzenja*, *Plzenju*.

Kao što vidimo, teško je uzeti jedan određeni kriterij, po kojem bismo prosuđivali sve slučajeve. Od velikog mnoštva tih imena poneko se uvijek opire općem pravilu. Iako postoji težnja, da se slavensko nepostojano *e* u našoj deklinaciji ne gubi, ipak to zasad ne možemo postaviti pravilom, a da to kod pojedinih imena ili cijelih skupina ne bude nasilje. Zato moramo učiniti kompromis, a jedinstveno rješenje prepustiti budućnosti.

APOTEKA — SKLADIŠTE

Danijel Dunkić

Kad su naši stari istupali protiv tuđih riječi u našem književnom jeziku, onda to nije bio samo posao obrane vlastitog jezika, nego i jedan od oblika borbe protiv tuđinštine uopće. Naši suvremeni lingvisti u pitanju tuđica preporučuju umjerenost, ali stoje na stanovištu, da tuđice treba bezuvjetno izbjegavati, ako u hrvatskom jeziku imamo za njih dobru zamjenu. Osuđuje se pretjerani purizam, ali isto tako se osuđuje i jezični snobizam. Već je narodni heroj Ognjen Prica, u predgovoru svog Rječnika stranih riječi, napisao: »Ondje, gdje imamo dobru hrvatsku riječ, nepotrebno je i smiješno upotrebljavati stranu riječ.«

Kad se pojedinac bezrazložno služi tuđim riječima, onda je to stvar jezičnog ukusa ili, bolje rečeno, neukusa, ali kad se tuđice nameću za javnu upotrebu, onda je to postupak, prema kojemu nitko, tko je osjetljiv za svoj jezik, ne može ostati ravnodušan.

Na čuđenje naše javnosti u Zagrebu se (kao i u čitavoj NRH) skidaju s javnih ljekarna dosadašnji natpisi, umjesto kojih se postavljaju natpisi »apoteka«. Neupućeni ne znaju, da je do toga došlo u vezi s donošenjem Uredbe o osnivanju, organizaciji i poslovanju apoteka na području Narodne Republike Hrvatske. Prihvatanjem »apoteke« u uredbu htjelo se naglasiti, da je naziv apoteka postao »službeno obavezan«. Tako se pokraj nezgrapne tuđice »buffet«, koja u mnogobrojnim natpisima »resi« naš glavni grad, pojavila i nezgrapna tuđica »apoteka«. Ako se malo osvrnemo na značenje riječi apoteka, vidjet ćemo, da je »apoteka« danas pravi anahronizam i da se njeno oživljavanje kod nas, na štetu domaće riječi, ne može ničim opravdati.

Latinizirana riječ »apotheca« grčkog je podrijetla (od grč. apothekē, odnosno apothēnai), a znači skladište, spremište. U tom se značenju u staroj Grčkoj i

Rimu jedino upotrebljavala, jer u klasično doba ljekarne nisu postojale. Prve evropske ljekarne nastaju tek u XIII. stoljeću pod nazivom »statio« i »apotheca«, t. j. kao stajališta i skladišta, ali ni »statio« ni »apotheca« nisu nikakvi isključivi nazivi za ljekarne, nego su se tako općenito nazivala i ostala stajališta i skladišta trgovačke robe. Tako se u statutu grada Zagreba od g. 1425. zagrebački trgovci nazivaju »stationarii seu apotecarii«. »Statio« je bila trgovina na otvorenom, a održala se u riječi »štacun« u našim kajkavskim krajevima, kao pojam za dućan, sve do danas.

Kako vidimo, »apoteka« je srednjovjekovni ostatak, jezični *qui pro quo*. Upravo zbog toga je u većini zapadnih zemalja davno već napuštena i zamijenjena nazivom »pharmacia« (od grč. *pharmakon*, lijek). U »Webster's New International Dictionary« navodi se, da je u Engleskoj »apoteka« iščezla iz javne upotrebe onda, kad su proizvodnja i trgovina lijekovima prešle u ruke farmaceuta, kemičara i drogistu, a da je naziv »apothecary« u SAD mnogo prije zamijenjen nazivom *pharmacist* ili *druggist*. Prema tome »apoteka« nije samo jezična nezgrapnost, nego nema ni međunarodno značenje, te se ni tim razlogom ne može zagovarati njena upotreba.

Pristaše »apoteke« mogu navesti, premda »apoteka« znači skladište, da je u ovom slučaju skladište postalo pojam ljekarne. No bilo bi smiješno govoriti bobu pop, a popu bob, sve dotle, dok postoji bob i dok postoje popovi. Ako za pojam ljekarna imamo i riječ ljekarna, onda je isto tako smiješno nazivati ljekarnu skladištem, odnosno apotekom. Premda je ljekarna nekada i bila skladište svega i svačega, danas to više nije, barem nije u našoj socijalističkoj stvarnosti.

Naši sljedbenici »apoteke« mogu je braniti i tvrdnjom, da je »apoteka« kod nas proširena u narodu. Najprije to u cijelosti nije točno, jer i danas naši primorci za ljekarnu upotrebljavaju nazive »špicjerija« i »spicjalija« (prema tal-venec. »spezieria« i »speziale«). Nije pak nikakvo čudo, što se »apoteka« udomaćila u gornjoj Hrvatskoj, kad znamo, da su prvi ljekarnici kod nas uglavnom bili tuđinci i da su se, još u prvoj polovini prošlog stoljeća, dvije jedine zagrebačke ljekarne zvale Apotheke zum Salvator i Apotheke zum Ungar. König Stephan (Szabo: Stari Zagreb). Bez pretjerivanja se može ustvrditi, da je »apoteka« kod nas samo ostatak tuđinske vladajuće klase. Iz vremena, kad se Zagreb nije zvao Zagreb, nego Agram, ostale su nam i razne druge tuđice, na pr. »šuster« i »šnajder«, ali zar ne bismo opravdano ustali protiv takvih riječi, koje narod još nije izbacio iz govora, kad bismo ih jednog dana ugledali u natpisnim pločama naših obrtnika?

Za »apoteku« imamo našu zamjenu, koja je stara preko dva stoljeća. Prvi je spominje Andrija Jambrešić u svome *Index Illyrico—sive Croatico—Latinus* (Zagreb 1742) kao »likarnicu«. Usvajanjem ijekavštine »likarnica« postaje »ljekarnica« pa kao takva ulazi u Broz-Ivekovićev Rječnik hrvatskog jezika i u Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika Jug. akademije. Šulek u svome Njem.-hrv. rječniku od g. 1860. pored »ljekarnice« bilježi i oblik »ljekara«, a Filipović g. 1869., također u Njem.-hrv. rječniku, uz »ljekara« i »ljekarna«. Naši noviji leksikografi služe se sa

sva tri oblika, jedan ovim, drugi onim, najčešće sa dva od njih. U mnogim rječnicima susrećemo isključivo »ljekarnu«, tako i u najnovijem Rječniku stranih riječi dra. Bratoljuba Klaića.

Posebno je pitanje, koji je od triju oblika naše riječi, koju imamo za »apoteku«, najbolji. Zbog formanta-*arna* Boranić uvršćuje ljekarnu među riječi, za koje veli, neka se ne upotrebljavaju u književnom govoru. Usprkos tome »ljekarna« je ne samo ušla u tradiciju hrvatskog ljekarništva, nego je zauzela i mjesto u našem književnom svijetu. Kako se ono kaže: dugom upotrebom stekla je svoje građansko pravo. Ali i tada, ako se »ljekarna« odbaci, kao »slovenizam« i »čehizam«, preostaju nam još uvijek »ljekarnica« i »ljekara«. Namećući nam tudi anahronizam, naši apotekizatori kao da nam žele dokazati siromaštvo našega vlastitog jezika.

Potrebno je osvrnuti se i na upotrebu općenitog naziva »Narodna apoteka«. Čemu je potrebno danas isticati, da su naše ljekarne »narodne«, kad znamo, da su narodne i kad neke druge i ne postoje. Bilo bi zacijelo neobično, kad bi se i naše bolnice nazvale »narodne«. U posve drugom smislu upotrebljen je isti pridjev u nazivu »Narodno kazalište«, jer se još u doba tuđinštine htjelo istaknuti narodno, t. j. nacionalno obilježje te naše kulturne ustanove, ili u nazivu »Narodno sveučilište«, gdje se samim nazivom htjelo naglasiti, da je to sveučilište za narod, odnosno široke narodne slojeve. Zar ne bi bilo bolje, kad bi naše ljekarne nosile nazive po svojim osnivačima: gradske, kotarske i općinske?

NEKOLIKO PRIMJETABA UZ NACRT O ZAREZU NOVOGA PRAVOPISA Mirko Petravić

Kad sam ono u 2. prošlogodišnjem broju »Jezika« bio pisao o pravopisnim pogreškama »Krugova«, namjerio sam iznijeti i neke nedostatke Boranićeva »Pravopisa« u pogledu zareza, a to sam čitateljima izrijekom i obećao. No kako su u međuvremenu radovi oko izrade novog našeg pravopisa uvelike napredovali, pa je on sada, kako čujemo i čitamo, zaista već na pomolu, vrijeme me je preteklo; preteklo to više, što nam je pravopisna komisija nedavno izložila i svoja dva nacrti o zarezu, od kojih će jedan ući u novi pravopis, u svom izvornom ili u ponešto izmijenjenom obliku. Reći ću stoga svoje mišljenje o tim nacrtima, koji se od Boranićeva »Pravopisa« više ili manje razlikuju, uklanjajući, ali i zadržavajući pojedine njegove manjkavosti.

Treba se prije svega zadržati na osnovnom pitanju: hoće li nam interpunkcija ostati t. zv. gramatičkom, ili ćemo prihvatiti t. zv. logičku, odnosno »stilističku« ili »stilsku«, kako je zove jedan od spomenutih nacrti. U tom se pitanju slažem s prvim prijedlogom, jer mi se čini, da su na njegovoj strani goleme prednosti. Kod nas je, naime, gramatička interpunkcija već tradicionalna i uhvatila je dubok